

Recenzja

w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr. Ryszardowi Necelowi prowadzonym przez Radę dyscypliny nauki socjologiczne Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Recenzja, której podstawę prawną stanowi art. 219 ust. 1 pkt. 2 i pkt. 3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 roku (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.), została sporządzona na podstawie materiałów dostarczonych przez sekretarz komisji habilitacyjnej prof. UAM dr hab. Iwonę Przybysz.

Kariera zawodowa habilitanta

Ryszard Necel jest absolwentem socjologii na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. W roku 2008 uzyskał tam tytuł zawodowy socjologa, a **w roku 2012 – stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii**. Zarówno pracę maderską, jak i dysertację doktorską napisał pod kierownictwem prof. UAM dr hab. Krzysztofa Podemskiego. W latach 2012-2014 pracował w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej (ROPS) w Poznaniu. Od roku 2014 zatrudniony jest na stanowisku adiunkta w Zakładzie Badań Problemów Społecznych i Pracy Socjalnej na Wydziale Socjologii UAM.

Osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój nauk socjologicznych

Jako osiągnięcie naukowe habilitant przedstawił monografię **Rzecznictwo wybranych problemów społecznych z perspektywy socjologicznej**, Wydawnictwo Naukowe UAM, (Seria Socjologia nr 84) Poznań 2021, ISBN 978-83-232-3883-6 .

Monografia liczy 288 stron. Zawiera Wstęp, pięć rozdziałów, Podsumowanie , siedem aneksów, Bibliografię, Spis tabel i wykresów oraz Summary. W Aneksach prezentowane są narzędzia badawcze, klucz kodyfikacyjny materiałów zastanych (wystąpień Rzecznika Praw Obywatelskich (RPO) i petycji do Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej-MRPiPS) oraz charakterystyka respondentów, co umożliwia wgląd w warsztat badawczy autora.

Jest to oryginalne studium teoretyczno-empiryczne z zakresu nauk socjologicznych, integrujące podejścia stosowane w socjologii sfery publicznej, socjologii problemów społecznych i socjologii pracy socjalnej. Teoretyczne ramy rozprawy wyznacza koncepcja

rzecznictwa społecznego związanego z prawami społecznymi rozważanymi jako desygnat obywatelskości. W polu zainteresowania habilitanta znalazły się trzy obszary problemowe: niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba (w tym zaburzenia psychiczne) oraz przemoc domowa, ponieważ one właśnie stanowią przedmiot licznych analiz i działań o charakterze rzeczniczym.

Badania stanowiące empiryczną podstawę rozprawy zrealizowane zostały przy zastosowaniu zarówno metodologii ilościowej, jak i jakościowej. Biorąc pod uwagę rozmach, z jakim badania zostały zaplanowane i przeprowadzone (100 wywiadów CATI, 118 - CAWI, 30 wywiadów z reprezentantami organizacji pozarządowych, 10 z menadżerami pomocy społecznej, analiza treści 221 petycji do MRPiPS i 423 wystąpień generalnych RPO), bardzo przydatna byłaby bardziej wyczerpująca informacja o organizacji i zarządzaniu procesem badawczym oraz opracowaniu materiałów, zwłaszcza petycji i wywiadów swobodnych.

Ponieważ badania zostały przeprowadzone tylko na terenie województwa wielkopolskiego (dlaczego?), ich wyniki nie mogą być uogólniane. Byłoby z pożytkiem podkreślić to mocniej, ponieważ w książce autor słusznie zwraca uwagę na trudności w porównywaniu i uogólnianiu wyników badań dotyczących pracy socjalnej i jej realizatorów, co utrudnia kumulowanie naukowo dostarczonej wiedzy.

Formułując powyższe uwagi moim zamiarem jest podkreślenie, że uzupełnienie tych informacji o wskazane wyżej sprawy, wzmocniłoby zaufanie do formułowanych wniosków.

Struktura monografii, którą tworzy pięć rozdziałów merytorycznych: 1. Rzecznictwo społeczne – w stronę definicji pojęcia, 2. Rzecznictwo jako praktyka demokratyczna, 3. Modele rzecznictwa społecznego, 4. Pracownik socjalny jako rzecznik praw i 5. Rzecznictwo a prawa społeczne, umożliwia czytelnikowi prześledzenie rozumowania autora i formułowanych przez niego wniosków na końcu każdego rozdziału. Każdy rozdział opracowany jest według tego samego schematu polegającego na łączeniu refleksji teoretycznej i empirycznej. W konsekwencji poszczególne rozdziały mogą stanowić samodzielne rozprawy a łącznie mają unikatową wartość naukową.

Recenzowana monografia jest udaną propozycją socjologicznej analizy rzecznictwa praw społecznych w ujęciu podmiotowym i przedmiotowym oraz obiektywnym i subiektywnym. Autor sformułował definicję rzecznictwa jako praktyki realizowanej w społeczeństwie demokratycznym przez reprezentantów instytucji publicznych oraz organizacji obywatelskich w celu ochrony praw społecznych określonych kategorii obywateli, w szczególności niepełnosprawnych, długotrwale chorych (także psychicznie) oraz doświadczających przemocy. Analizował rzecznictwo jako a) aktywność zawodową służb

społecznych (pracowników socjalnych), b) oddolną aktywność instytucji społeczeństwa obywatelskiego oraz c) realizację zadań w ramach pełnionych funkcji publicznych (na szczeblu lokalnym i regionalnym) lub jako organ konstytucyjny (Rzecznik Praw Obywatelskich).

Za szczególnie znaczące poznawczo uznaję skonfrontowanie i opisanie modeli rzecznictwa społecznego (model kontroli i celów oraz model praktyki środowiskowej) z uwzględnieniem stosowanych praktyk rzecznictwa (tab.12) zawarte w rozdziale 3.

Na bardzo wysoką ocenę zasługuje rozdział 4 „Pracownik socjalny jako rzecznik praw”, w którym habilitant rekapitułuje i analizuje krytycznie polskie (głównie) socjologiczne badania nad pracą socjalną oraz wartościami, postawami i działaniami pracowników socjalnych w realizacji obywatelskiej pracy socjalnej. Sama koncepcja pracy socjalnej jako „obywatelskiej” stanowi istotne wzbogacenie socjologicznego podejścia do praktyki pracowników socjalnych wobec jednostek oraz społeczności.

W rozdziale 5 szczególnie istotne jest podkreślenie obywatelskiego statusu praw społecznych oraz zastosowanie socjologicznej perspektywy praw społecznych, wykraczających poza prawo do zabezpieczenia społecznego, jako prawa do aktywności i zaradności zarówno na poziomie jednostkowym, jak i zbiorowym.

Oprócz wskazanych wyżej poszczególnych walorów rozprawy, zastosowany przez dr Necla **schemat teoretyczny (od rzecznictwa do praw społecznych), stanowi samoistny znaczący wkład do nauk socjologicznych, w szczególności socjologii pracy socjalnej i socjologii sfery publicznej.**

Wyniki badań empirycznych oprócz aspektów poznawczych mają także walor aplikacyjny. Mogą stanowić podstawę do krytycznej analizy treści kształcenia pracowników socjalnych.

Pozostały dorobek naukowy

Dorobek naukowy dr. Necla w ujęciu ilościowym jest ponadprzeciętny uwzględniając fakt, że powstał w ciągu 7 lat. Oprócz monografii przedstawionej jako ‘osiągnięcie naukowe’ obejmuje 19 artykułów naukowych w czasopismach krajowych i międzynarodowych, w tym 11 samodzielnych, oraz 5 rozdziałów w opracowaniach zbiorowych, z których cztery są napisane przez habilitanta samodzielnie.

Czasopisma, w których publikował kandydat, są bardzo zróżnicowane. Obok renomowanych czasopism socjologicznych wydawanych przez Komitet Socjologii PAN (Studia Socjologiczne i Polish Sociological Review), są wydawnictwa ogólnouniwersyteckie, wydawnictwa filii uniwersytetu lub instytutu w ramach uniwersytetu, a także wydawnictwo

fundacji. W zależności od charakteru czasopisma, wśród zgłoszonych artykułów są zarówno rozprawy o charakterze teoretycznym, jak i raporty z badań a nawet sprawozdanie z seminarium¹ w ramach II Ogólnopolskiego Tygodnia Pracy Socjalnej, którego organizatorem był Instytut Socjologii UAM i MONAR. Siedem zgłoszonych artykułów jest ulokowanych w czasopismach zakwalifikowanych do dyscypliny nauki socjologiczne.

Spośród pięciu wydawnictw, w których zostały opublikowane monografie zawierające rozdziały autorstwa Ryszarda Necla, dwa: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Społecznych UAM² oraz Wydawnictwo UP, którego nie zdołałam zidentyfikować, nie figurują na liście wydawnictw punktowanych w 2021³.

Aktywność publikacyjno-badawcza, prezentowana w artykułach i rozdziałach w monografiach, pozostaje w ścisłym związku z kwestiami podjętymi w rozprawie habilitacyjnej i dotyczy: a) praw społecznych, b) procesów profesjonalizacji pracy socjalnej i c) systemu wsparcia społecznego (zwłaszcza mechanizmów działania i finansowania).

Artykuły zawarte w czasopismach socjologicznych korespondują z rozprawą habilitacyjną, zapowiadając i uszczegółowiając kwestie, które w monografii zaprezentowane zostały jako zwarta konstrukcja teoretyczno-empiryczna.

W czasopismach niesocjologicznych („Problemy polityki społecznej. Studia i dyskusje”, „Polityka Społeczna”) zwracają uwagę opracowania dotyczące obligacji społecznych, jako innowacyjnego mechanizmu finansowania usług społecznych.

Na podkreślenie zasługują także teksty dotyczące zaradności instytucji pomocy społecznej w sytuacji pandemii COVID-19, wskazujące na dużą umiejętność habilitanta badawczej reakcji na wyzwania społeczne.

Pozytywnie oceniam dorobek naukowy i zarządzanie nim przez dr. Necla, wyrażające się jako umiejętne informowanie środowiska naukowego o rezultatach swoich dociekań naukowych, poprzez lokowanie poszczególnych tekstów w czasopismach i monografiach odpowiednio do profilu czytelników.

Aktywność naukowa w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej

Dr Necel prowadził w latach 2019-21 badania w ramach międzynarodowego projektu „Social(i)Makers”, realizowanego przez Fundację Fundusz Współpracy w Programie Interreg Central Europe, Priorytet 1: „Cooperating on innovation to make CENTRAL EUROPE more

¹ Seniorzy w polityce społecznej – teoria i praktyka działań pomocowych, Polityka Społeczna, 2016, nr 10

² Możliwe, że aktualnie funkcjonuje jako Seria Socjologia Wydawnictwa UAM.

³ Komunikat Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2021 w sprawie wykazu wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe

competitive". Opracował ekspertyzę na temat wdrażania innowacji społecznych w środowiskach lokalnych po polsku „Koncepcja uniwersalnej metody wdrażania otwartych innowacji społecznych” (2020 „⁴ i w skróconej wersji po angielsku ⁵.

Na zaproszenie międzynarodowej organizacji pozarządowej Instiglio⁶ pełnił rolę konsultanta w kontaktach z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju (European Bank for Reconstruction and Development, EBRD). Odbił sześć spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami ww. podmiotów podczas, których - wykorzystując doświadczenia polskie- konsultował zasadność rozwiązań proponowanych przez EBRD.

Aktywność dydaktyczna i organizacyjna

Dr Necel prowadzi zajęcia dydaktyczne na kierunku praca socjalna. Był promotorem 48 prac licencjackich oraz recenzentem 29, a także recenzentem jednej pracy magisterskiej. Odpowiadał za organizację i koordynację szkoły letniej „YOU CAN MAKE A BETTER WORLD - AGENDA 2030”, realizowanej w ramach projektu międzynarodowego „Shaping fair cities: integrating Agenda 2030 within local policies (in times of great migration and refugees flows)”. Współpracował przy organizacji wizyt studyjnych amerykańskich studentów w Polsce z Joseph and Morton Mandel School of Applied Social Sciences w Cleveland (USA). Z jego inicjatywy Instytut Socjologii UAM podpisał umowę z ZUS, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej i Komendą Wojewódzką Policji w Poznaniu, wzbogacając ofertę dydaktyczną dla studentów kierunku Praca socjalna.

Dr Necel był opiekunem roku, przedstawicielem niesamodzielných pracowników naukowych w Radzie Socjologii UAM oraz członkiem komisji oceniającej na Wydziale a aktualnie jest członkiem Rady programowej kierunku Praca socjalna.

Konkluzja

Stwierdzam, że dorobek naukowy i pozauczelniana aktywność naukowa dr. Ryszarda Necla spełnia ustawowe wymagania stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie nauki socjologiczne i wnioskuję o dopuszczenie go do dalszych etapów w procedurze habilitacyjnej.

Wielisława Warzywoda-Kruszyńska

⁴ <https://rops.poznan.pl/wp-content/uploads/2020/05/Koncepcja-wdra%C5%BCania-Innowacji.pdf>

⁵ <https://rops.poznan.pl/wp-content/uploads/2020/10/Short-english-version-pdf.pdf>

⁶ “Since 2012, we have worked in low and middle-income countries to ensure that every dollar spent on social programs has the greatest possible impact”.

